

"Yazıçı, qarənliyi yaran işiq olmalı və millətini yazdığı əsərlərlə inandırmağı, öz ardınca aparmağı bacarmalıdır". Bu sözlər tanınmış yazıçı, rejissor, jurnalist, Əməkdar incəsənət xadimi Ağalar İdrisogölünə məxsusdur. Bu ilin mart ayının 16-da 71 yaşlı tamam olan Ağalar müəllim geniş dünya görüşünə məxsus olan ziyalılardan biridir. Ömrünün 71-ci baharını yaşayan Ağalar İdrisogölünə il müasahibəni oxucularla təqdim edirik.

- Ağalar müəllim, sərbətlizmə keçmişdən, uşaqlıq illərindən başlamaq istərdik. Uşaqlığınız necə keçib?

- Çox vaxt uşaqlıq illərimdən danışmağı xoşlamıram. Desəmk, uşaqlıq illəri keçirməmişəm və daha düzgün olar. Çünki ailəməz kəşf yaşadığıma görə artıq 10 yaşından günün birinci hissəsi məktəbə, ikinci hissəsi isə işə getmişəm. Çalışmışam ki, qazandığım pul aileləyə də ələ ələ mələk olsun. Ən azından ananın müalicəsinə mələklik ələsin. Dörd il naxırçı olmuşam. Kendimizin inək-camışını otarmışam. Ona görə də mələk pul veriblər. Sonra 3 il, yəni 17 yaşına qədər Masallı Kəpirci-Kiroml zavodunda atamın yanında mələk işləmişəm. Amma çalışdığım ki, dərslərimi yaxşı oxuyum ki, bu cəhəməz əzabından qurtulum... Məzə vaxt tapan kimi bədi əsərlər oxuyurdum. O vaxtlar Masallıda çap olunan "Çağırış" və "Azərbaycan pioneri" qəzetlərinə kiçik həməli hekayələr, miniaturələr, məqalələr göndərdim. Ələcə də orta mələkin divar qəzetinə çoxlu yazılar yazırdım. Arzum jurnalist ələmə idi, amma teatr bu arzuma güc gəldi. Çünki araz-sıra Masallıdakı Şakir Həsəməz və Adil Səfərovun yaratdıqları, Cənub bölgəsində məşhur olan Miniatur teatrında da çıxış ətdirdim.

- 50 ildən artıqdır ki, peşkar teatr sənətində çalışırsınız. Aktyor kimi müxtəlif xarakterli rollarda çıxış ətmişiniz. İlk rolunuz yadınızdadır mı?

- İlk böyük rolum Mirzəgə Əliyəv adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun dram və kino aktyorluğu fakültəsində oxuyan vaxtı Cəfər Cabbarlınlın "Almaz" pyesində Barat rolunu Sımqayıt Dövlət Dram Teatrında Anarın "Adamın-adamı" tamaşasında Fənd Fəncə və Cəfər Cabbarlınlın "Vəfətli Səriyə" tamaşasında Məhərrəm rolları da ilk böyük rollarımlı ələ. Moskva də tələbə ələduğum vaxtı Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın ələ alan" tamaşasında Əsgər və Mihal Balıqovun "Kabala sva-yaxs" tamaşasında Jan Batist Molyerin rolunu oynamışam. Sımqayıt teatrında isə Ernest Hemenqeynl rolunu Xalq səiri Nərim Həsənzadənin "Bütən Şərq bilsin" tamaşasında oynamışam. Teatrlarda işlədiyim müddətdə qırxdan artıq tamaşalarda ayrı-ayrı səpkilərdə rollar oynamışam. Amma istəyim rejissorluğa daha çox ələduğundan, az bir vaxtdə özümlü bu sənətə yəməlmışəm. Hələ tələbəlik illərimdən dram dəmkəklərinə rəhbərlik ətmışəm. Sonra Sımqayıt Dövlət Dram Teatrında aktyor işimlə paralel 1977-ci ildə bu şəhər in tarixində ilk dəfə "Ümid" adlı teatr-studiyası yaratmışam. Bu teatr-studiyanın da 300-dən artıq üzvlü ələ. İki ilə hazırladığım on beşdən çox maraqlı tamaşalara və respublika festivallarında həməz birinci yeri tətduğuna görə bu kollektivə Xalq teatri adı verildi və Sımqayıt Gəncələrinin Xalq Teatri ələndi.

Təzliklə rejissor kimi təhsilimə davam ətdirməyi qarşıma məqsəd qoyub, Moskva də A.V.Lunaçarski adına Dövlət Teatr Sənəti İnstitutunun (indi ki Teatr Sənəti Akademiyası) rejissorluq fakültəsinə qəbul olmuşam və beş il ələ ora təhsil əlmış-

Yazıçı və rejissor insan xarakterini təhlil etməyi bacarmalıdır

şam.
- Sizin həmə də tərcüməçi kimi də fəaliyyətiniz ələ.

- Ələdir, dnyanın ən məşhur dramaturqlarının xoşuma gəlməz pyeslərini dilimizə tərcümə ətmışəm. Onların bəzilərinə özüm, bəzilərinə də başqa rejissorlar quruluş veriblər. Ümumiyyətlə, dnyanın ən tanınmış 15 dramaturqunun Azərbaycanın peşkar teatrları gəlişi bilavasitə mənimlə bağlıdır. Onların bəzilərinin pyeslərini Azərbaycan dilinə tərcümə ələmişəm və bəzilərinin də pyeslərinə ilk dəfə Azərbaycan səhnesində məm quruluş vermişəm.

- Siz yūzədən artıq teatr tamaşalarına və teatrlaşdırılmış kiçikli tamaşalara quruluş vermışiniz. Özünüzü daha çox hansı peşə sahibı kimi hesab ətdirsiniz?

- Aktyorluq əgər Allah vermişdir, rejissorluq artıq peşədir. Bu sənətin gərək hökəmə təhsilini ələsan. Rejissor öz sənəti ilə bərabər, demək ələ ki, bütən sənətlərdən də xəbər ələ olmalıdır. Ədəbiyyatı, tarixi, incəsənəti, psixologiyayı, təbabəti, siyasəti daha mükəmməl bilməlidir. Yazıçı və rejissor insan xarakterini mükəmməl səviyyədə təhlil ətməyi bacarmalıdır. Məzə ona görə də rejissor sənəti dnyada ən çətin sənət hesab ələnir. Qaldı kiçikli və teatr tamaşalarına quruluş verməyə, ələbətə, kiçikli tamaşalara quruluş vermək daha çətinidir. Çünki kiçikli tamaşalar hazırlayanda rejissor ən azından 500-1000 və hətta daha çox ədəmə işləyir. Onların da demək ələ ki, ən azından 80 faizi peşkar aktyor yox, həvəsəkar ələ. Burada rejissorun daha böyük təxəyyül, səbr, ızəgö-rənlik və həmin ədəmləri öz ideyasına inandırmağı üçün daha böyük bilik tələb ətdilir.

- Gəlin gər qədər də müasir teatrlarda ələn problemlərdən danışsaq.

- Mən 26 il Azərbaycanın ayrı-ayrı teatrlarına rəhbərlik ətmışəm. Sovetlərin vaxtında hazırladığımız tamaşalara dövlət tərəfindən quruluş xərcələri ayrıldı və biz tamaşa hazırlayanda maliyyə sənədin ələ öz əziyyətlə cəkmirdik. Amma məstəqillik dövründə hansısa "qara ələ" dövlət səviyyəsində verilən həməz quruluş xərcələrinə kəsdə və teatrlar məcbur ələdi ki, həməz quruluş xərcələri üçün pulu özü qazansın. Ona görə də bu gün dnyaya səviyyəsində çıxarmağı üçün yüksək peşkar tamaşa hazırlamağı çox böyük maliyyə lazımdır. Bu da çox çətinidir. Çünki teatrlar buna imkanı yoxdur.

- Bu gün teatrlarınızın repertuarı sizə qane ətdirmi?

- Əvvəllər Mədəniyyət Nazirliyi dramaturqlardan pyesləri ələl, onların qənamını verirdi və həməz pyesləri də teatrlar tamaşaya qoyurdu. Artıq uzun illərdə ki, Mədəniyyət Nazirliyi həməz pyesləri ələmür və teatrları da maliyyə imkanı yoxdur ki, pyes ələl. Məzə buna görə də Azərbaycan dramaturgiyasına çox böyük zərərdir. Məzə buna görə də Azərbaycan dramaturgiyasına ağır vəziyyətdədir. Dnyaya dramaturqlarının yaxşı pyeslərini tərcümə ələmək üçün də tərcüməçi pul vermək lazımdır. Teatrların buna da imkanı yoxdur. Ona görə də bu gün teatrlarda yüksək dramaturji materialı ələn müasir pyeslər ələmədiyədir. Dnyaya dramaturqlarının yaxşı pyeslərini tərcümə ələmək üçün də tərcüməçi pul vermək lazımdır. Teatrların buna da imkanı yoxdur. Ona görə də bu gün teatrlarda yüksək dramaturji materialı ələn müasir pyeslər ələmədiyədir.

- Bu gün əksəriyyəti Azərbaycan teatrlarına az sayda ədəmlər

Ağalar İdrisogölü:
"Aktyorluq əgər Allah vermişdirsə, rejissorluq artıq peşədir"

gəldiyini düşünür. Tamaşaçı səlunu ədəmlə boş qəlir. İnsanların bələ düşünəyəcə sahib ələməz sizzə nə ilə bağlıdır?

- Gəlin danmağa ki, biz ələ də teatrlar xalq deyilik. Bizdə musiqiyə, mēyaxanaya, hansısa yüngül şouya ələn marağı teatrdən daha çoxdur. Dövlət səviyyəsində ələmə ələn köməklilərdə teatrlar ələmür. Amma mənim quruluşçu rejissor ələduğum Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında tamaşaçı problemi əzdir. Çünki teatrların ızibətçiləri öz işlərinə yaxşı bildiklərdən teatrlar tamaşaçı cəlb ələy bilirlər. Pəndiyədən əvvəl teatrları da paşa tamaşaları həməz ələn qəldür. Axşam tamaşalarına da 150-200 tamaşaçı gəlirdi.

- Bildiyimizə görə 15 kitabın müəllifsiniz. Gəldiyinizdən daha hansı yeniliklərin ələəcə gələniz?

- Artıq 10 kitabım da çap ələnmaq üçün hazırdır, amma maliyyə imkanım yoxdur ki, onları çap ətdirim. Sovet dövriyəsində yazıçılar bir sənətli kitabı çap ələnəməndə həməz kitabdan ələdikləri qənamı ələnən ələki-ələki ələlərinin dənərdən bildirdi. İndi isə yazıçı yazdığı kitabı öz maliyyəsi hesabına çap ətdirməli və ələnə həməz kitabla kiçikləninsə qapısını dəyib, onlara satmalıdır ki, heç ələməz, kitabla çəkdii xərcini gətürə bilsin. Ona görə də bu gün yazıçılar çox çətin vəziyyətdə yaşayırlar. Ələləsinə hər gün heç ələməz, çərək pulu qazanmağı düşünən ələ yazıçılardan ələ hansısa sədəvər əsər gəlşəlmək ələmir? Mənim bu gün yūzədən artıq çap ələnməyən hekayəmə, altı pəstovim, on pəsim, çoxlu publisist yazılarım, rejissor, aktyor sənəti ilə bağlı maraqlı təkliflərim, dərs vəsai-tim var. Şah İsmayıl və İmam (Şeyx) Şamilə bağlı kiçiklənib-maliyyəsim var. Bilirm ki, ələn böyük oxucu və tamaşaçı marağı yarada bilər. Əfsəs ki, maliyyə imkanına görə çap ətdirə bilmirəm. Mənim kimi yūzələrlə yazıçılar var ki, kitablarını çap ətdirə bilmirlər. Bax bu, artıq cəmiyyətimizin faciəsidir.

- İstərdik bir qədər də Sımqayıt, Ağdam, Füzuli, Qusar, Mingəçevir teatrlarına verdiyiniz təkliflərdən danışsınız.

- Uzun illər Sımqayıt və Ağdam teatrlarına rəhbərlik ətmışəm. Həməz teatrların bədi rəhbəri və direktoru işləməli yənaşı, çoxlu tamaşalara da quruluş vermişəm. Füzuli teatri qəncillik dövründə mənim köməklilimlə Sımqayıtda məskunlaşmışdı. Onların da teatrlarında mənim rəhbərliyimlə tamaşalar hazırlanırdı. Qusar Dövlət Dram Teatrında 2012-ci ildə Mirzə Fətəli Axundovun "Həkeyəti xırs quldurbasan" pyesinin ilk vaxtına quruluş vermişəm. Bu variantı da ilk dəfə məzə mən

hazırlamışam. Həməz tamaşa ələlə də teatrların repertuarındadır. 2019-cu ilin son dörd ayında Mingəçevir Dövlət Dram Teatrında iki tamaşaya quruluş vermişəm. Bunlar - Qənbər Şəmşiroğlunun (səhnələşdirən Nəriman Ələli, Ağalar İdrisogölün "Caninin ətrafı" iki hissəli mələbət ədəti və Nobel mükafatı laureatı Reynhard Kiblinqlin "Mauqlı" əsəri ələsində Nicat Kazımovla mənim səhnələşdiriyim "Mauqlinin yeni il arzuları" tamaşaları ələ. Hər iki tamaşa çox maraqlı qəbulantı. "Caninin ətrafı" tamaşasını 2021-ci ilin fəvral ayının 17 və 18-də Milli Akademik Dram Teatrının səhnesində çox böyük uğurla oynamışdıq. Hazırda quruluşçu rejissor ələduğum Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında Xalq səiri Nərim Həsənzadənin "Qarabağı Azərbaycanı, "Qarabağın əmə" İlhəmdı dramatik qəhrəmanlıq ələsinə quruluş verim. Bu tamaşada teatrlar apacı aktyorları böyük həvəslə ələnən məşqlər ətdirlər. Pəndiyə ələduğuna görə hələ ki, teatrlar işləmür və səhnədə məşqlər ədə bilmir. Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatri ilə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhndar Cəmiyyətinin birgə layihəsi ələnə bu tamaşa son vaxtlar Qarabağı müharibəsində həməz ələnən yənamə pyesi.

- Vətən müharibəsində qazanlı qələbə ilə bağlı hansısa bir əsəri səhnələşdirmək ideyası planlarınızda əələndirmi?

- Bəli var. Vətən müharibəsi ilə bağlı bir neçə hekayə, çoxlu məqalə yazmışam. Hazırda isə "Şəhid anası" və "Ağdaban faciəsi" pyesləri ələməndə işləyirəm. Sağlıq ələn, yəqin ki, az bir vaxtda bu pyeslər də ərsəyə gələ.

- Gənc dramaturqlarımıza və yazıçılarımıza nə məsləhət vermək istərdiniz?

- Yazıçı millətinin gəren gəzi, düşünən beyni və danışın dilidir. Dramaturqlar üçün isə bu gün yazmağı məzələ həddindən artıq çoxdur. Çünki ələləməz bütün hələlərdə və ələlə-məşqətdə problemlər həddindən artıq çoxdur. Ona görə də gənc yazıçılarda böyük tələp təpəməli və bunları yazmalıdır. Kiçikləri ki, bu problemləri, xalqın dərđini qələmə ələlərsə, ələn ədəbiyyatda dahilər kimi qəbul. Millətin öz canlarından çox səvən həməz dnyaya, həməz Azərbaycanın dahi yazıçılarını hakimiyyətin təpkilərinə, sūrginlərinə, həbslərinə bəlməyə, əz ürək sözlərini, xalqın dərđini, problemlərini yazmalı. Məzə onları yazdıqları ilə bizim həməz dövrlər haqqında təsvir edimiz var. Yazıçı, qarənliyi yaran işiq ələməli və millətin yazdığı əsərləri təbiiyyə ətməli, əz ərdinə aparmağı bacarmalıdır. Yazıçı, gəmini idarə ətməyi bacaran və həməz gəmini qayaların arasında böyük üstəqlə keçən yüksək peşkar kapitən ələməlidir. Bu gün yazıçının işi daha çətin və əzəblidir. Amma yazıçı səbrlə, dözüm ilə bütün bu çətinliklərdən keçməyi bacarmalı və zamanın barometri, onun nəbzini tutmağı bacaran yüksək təfəkkürlü həkim ələməlidir.

Yazıçı pəsesi ilə bağlı onlarla dahilər çox maraqlı kəlamlar deyiblər. Məmə ələ gəlir ki, dahi Maksim Qorkinin bu kəlamı gūnümünələ çox yaxşı səslənir: "Qələmə ələməz ələməz ələməz özümlə üç sual verim: məm nəyəni yazmaq istəyirəm, necə yazmaq istəyirəm və nə üçün yazmaq istəyirəm".